

Nr 457

Av herr Bohman m. fl., *angående Svenska Reproduktions Aktiebolagets verksamhet.*

(Lika lydande med motion nr 386 i Första kammaren)

I sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 25 år 1961 angående ombildning av statens reproduktionsanstalt till aktiebolag framhöll jordbruksutskottet bl. a.: »Då reproduktionsanstaltens tekniskt och industriellt inriktade verksamhet bedrivs i konkurrens med ett stort antal privata tryckeriföretag anser utskottet att anstalten bör ha samma företagsform som de konkurrerande företagen, nämligen aktiebolagsform.»

Även 1953 års utredning angående de statliga företagsformerna, vilken förordade en ombildning av reproduktionsanstalten till aktiebolag, underströk upprepade gånger vikten av att anstalten inte hölles utanför den fria konkurrensen. I sitt år 1960 avgivna slutbetänkande med förslag till reformering av de gällande statliga företagsformerna (SOU 1960:32) föreslog utredningen sålunda, att anstalten i princip skulle ha »samma arbetsuppgifter som för närvarande, men beredas ökade möjligheter att erhålla uppgifter i samband med tryckningen av de officiella kartorna». Härtill fogade utredningen följande kommentar: »Å andra sidan anser utredningen, att någon förtursrätt vad gäller statligt tryck inte bör tillerkännas anstalten.»

I proposition nr 93 år 1961 angående ombildning av reproduktionsanstalten till aktiebolag framhöll departementschefen, att bl. a. förfarandet med anbudsprövning »motiverar att anstalten får ökade konkurrensmöjligheter», samtidigt som han erinrade om företagsformsutredningens principuttalande att »bolagsformen synes framför allt böra väljas vid industriell och teknisk drift, där affärsverksamheten skall bedrivas på i stort sett samma villkor som i det enskilda näringslivet och i konkurrens med detta».

Dessa synpunkter beträffande fri konkurrens vid tryckningen av de officiella kartorna står i god överensstämmelse med vad som under riksdagsbehandlingen av frågan om ombildning av statens reproduktionsanstalt till aktiebolag framfördes av chefen för jordbruksdepartementet, vilken betraktade det såsom självklart att anbudsförfarande skulle tillämpas. Frågan har sedermera kommit i ett annat läge.

Under en lång följd av år tidigare upplät staten med rikets allmänna kartverk som avtalslutande part förlagsrätten till ett enskilt företag, som *Bihang till riksdagens protokoll 1963. 4 saml. Nr 457—467*

hade hand om tryckningen och distributionen och som betalade ersättning härför till staten i form av royalty. I februari 1961 framlades emellertid av utredningen angående vidare beredning av frågor rörande det statliga karttrycket ett betänkande, vari föreslogs att upphovsrätten till de officiella kartorna skulle överföras till staten, att tryckningen av de officiella kartorna i princip skulle ske i fri konkurrens och att distributionen, om den inte skulle handhas av rikets allmänna kartverk i egen regi, skulle utlämnas som ren kommissionärsuppgift, varvid statens reproduktionsanstalt eller det enskilda företaget som då var distributör kunde komma i fråga.

I mars 1961 uppsades avtalen mellan staten och det enskilda företaget, och jordbruksministern tillkallade en förhandlingsdelegation att överlägga med företaget om vissa övergångsfrågor, som uppkom till följd av avtalsuppsägningen. Utgångspunkten för delegationen var härvid, att förläggandet av de officiella kartorna skulle åvila staten, att tryckningen av kartorna i princip skulle ske efter anbudsförfarande och att distributionen skulle ombesörjas inom den statliga sektorn.

Den 30 juni 1961 förordnade Kungl. Maj:t, dels att rikets allmänna kartverk skulle omhändervisa förläggandet av de officiella kartorna, dels att tryckningen av kartorna skulle ske efter anbudsförfarande, dels ock att distributionen och försäljningen av omförmälda kartor skulle av rikets allmänna kartverk anförtros det statliga aktiebolaget vartill statens reproduktionsanstalt skulle ombildas.

Det var sålunda avsikten att tryckningen av kartor skulle ske i fri konkurrens. Den 14 december 1962 beslöt emellertid Kungl. Maj:t att en mycket betydande del av de officiella kartorna, nämligen s. k. särtryck — utgörande dels kartor där den ordinarie bladindelningen av praktiska skäl ändrats, utan att själva kartbilden därvid undergått någon förändring, dels kartor försedda med särskilt påtryck — med ensamrätt skulle framställas, tryckas och försäljas av Svenska Reproduktions AB. Orsaken härtill synes vara att det av Kungl. Maj:ts beslut av den 30 juni 1961 icke anses klart framgå hur den s. k. »vidareanvändningen» av de officiella kartorna bör regleras. Enligt ordalydelsen kan visserligen, framhåller chefen för kartverket, beslutet tolkas så att detsamma innefattar en reglering av vidareanvändningen, men en sådan tolkning skulle enligt kartverkschefens åsikt leda till praktiska olägenheter, »eftersom den tolkningen skulle innebära att anbud erfordrades även på allt särtryck samtidigt som distributionen vore förlagd till Svenska Reproduktions AB (SRA)».

Till bilden hör, att det är rikets allmänna kartverk obetaget att efter SRA:s hörande mot ersättning ge annat företag tillstånd att framställa, trycka och försälja särtryck »när särskilda skäl därtill äro». Någon exemplifiering av dylika skäl lämnas inte i Kungl. Maj:ts beslut.

Begreppet officiell karta bör enligt vår mening avse alla sådana av rikets

allmänna kartverk utgivna kartor, beträffande vilka staten åtnjuter upphovsrättsligt skydd — oberoende av vilken bladindelning som legat till grund och oberoende av om kartorna försetts med påtryck eller ej. Som officiell karta måste även räknas varje särtryck — oavsett vem som är utgivare — vari den officiellt fastställda kartbilden är helt oförändrad och inte försetts med påtryck vartill annan än rikets allmänna kartverk åtnjuter upphovsrättsligt skydd.

Vad gäller själva tryckningen av de officiella kartorna torde det inte finnas några hinder för ett fritt anbudsförfarande, där kartverket begär offert på tryckningskostnaderna.

Beträffande särtryck skall ihåggkommas, att det vanligen rör sig om beställare som gör förhållandevis betydande beställningar — organisationer av olika slag, ideella föreningar och stora företag. Härvid bör inte minst jordbrukarnas och skogsägarnas speciella kartbehov beaktas, ett behov som kommer att framträda med särskild styrka i samband med jordbrukets fortskridande rationalisering. Skulle de ovan nämnda beställarna hänvisas till ett enda företag — det statliga — och vara tvingade att betala de priser detta företag bestämmer samt i övrigt acceptera de villkor företaget ur sina synpunkter funne anledning ställa, skulle ett förhållande mellan kund och leverantör skapas som man på alla andra områden försökt undvika och som tidigare varit föremål för kritik. Enligt vår mening bör i princip vem som helst få rätt att — efter kartverkets medgivande — för framställning av särtryck utnyttja officiella kartor mot viss avgift — royalty.

Som tidigare anförts var det inte riksdagens avsikt att genom beslutet 1961 skapa ett statligt monopol. Riksdagsbeslutet innebar, att SRA skulle utöva sin verksamhet i fri konkurrens med enskilda företag. Det bör därför inte kunna komma i fråga, att bolaget får ensamrätt att framställa, trycka och försälja officiella kartor eller får inflytande över kartverket, när detta verk vill medgiva enskilt företag rätten att framställa, trycka eller försälja sådana kartor.

Beträffande den ersättning kartverket skall uppbära från SRA må framhållas, att principerna härför inte får vara så beskaffade, att den särställning det statliga bolaget intager såsom distributör kan påverka dess prisättning vid anbudsgivningen gällande tryckning av officiella kartor. Principerna för ersättningens bestämmande får inte heller vara så utformade, att det statliga bolaget genom dess befattning med de officiella kartorna skulle uppnå en större vinstmarginal än vad som kan anses normalt. Härigenom kunde medel frigöras inom företaget, som kunde göra det möjligt för detta att offerera även annat tryck under självkostnadspris. Företagets samlade räntabilitet kunde ju då trots underbud på vissa områden bli tillfredsställande. Det allmänna skulle på detta sätt direkt och indirekt kunna ingripa inom en viss bransch så att den fria och sunda konkurrensen försvårades.

Aberopande det anförda hemställas,

att riksdagen i anledning av vad som förevar vid riksdagens beslut om ombildning av statens reproduktionsanstalt till aktiebolag i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala,

att tryckning av officiella kartor — inklusive särtryck — bör ske efter anbudsförfarande,

att Svenska Reproduktions AB bör drivas enligt samma grunder som gäller för fri företagsverksamhet, samt

att mellanhavandet mellan rikets allmänna kartverk och Svenska Reproduktions AB bör utformas så att möjlighet till fri konkurrens ej hämmas och ett fritt utnyttjande av de officiella kartorna ej onödigtvis kringskäres.

Stockholm den 25 januari 1963

Gösta Bohman

Tage Magnusson

Erik Grebäck

Gustaf Kollberg

i Borås

Nr 458

Av herr Börjesson i Glömminge, angående *skördeskadeskyddet*.

(Lika lydande med motion nr 387 i Första kammaren)

Stockholm den 25 januari 1963

Fritz Börjesson

i Glömminge
